

UO‘K(UDC, УДК): 81–26

JEK LONDON VA NORMUROD NORQOBILOV BADIY DISKURSIDA ZONIMLAR BADIYATI⁵

Melibayeva Ma'mura Klichboy qizi

“Tillar 2” kafedrası ingliz tili o‘qituvchisi

Samarqand Oriental universiteti

Samarqand, O‘zbekiston

E-mail: mamuramelibayeva810@gmail.com

ORCID ID: 0009–0008–8759–6375

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Jek London hamda Normurod Norqobilov asarlarida uchraydigan zoonimlarning adabiy nutqdagi o‘rni va badiiy funksiyasi qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Ma’lumki, zoonimlar faqatgina hayvon nomlarini bildiruvchi oddiy leksik birliklar emas, balki muayyan falsafiy qarashlar, madaniy qadriyatlar hamda milliy dunyoqarashni aks ettiruvchi muhim semantik vosita sifatida ham namoyon bo‘ladi. Shu bois ular badiiy matnda obraz yaratish, xarakter ochish hamda muallifning g‘oyaviy–estetik niyatini ifodalashda muhim rol o‘ynaydi.

Tadqiqot jarayonida ikki adibning badiiy uslubidagi o‘xshash va farqli jihatlar ochib beriladi. Jumladan, Jek London asarlarida hayvon obrazlari ko‘pincha evolyutsion rivojlanish ta’sirida shakllangan, tabiat qonunlariga bo‘ysunuvchi va ontologik jihatdan mustaqil mavjudotlar sifatida tasvirlanadi. Bunday yondashuv hayvonlarning tabiiy instinktlarini, yashash uchun kurash jarayonini va ularning ichki dunyosini realistik naturalizm tasirida yoritishga xizmat qiladi. Aksincha, Normurod Norqobilov ijodida hayvonlar tasviri milliy an’ana va qadriyatlarga yaqin holda talqin qilinib, ko‘proq antroposentrik axloqiy me’yorlar bilan uyg‘unlashtiriladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, zoonimik tasvirlar badiiy matnda biologik voqelik bilan ramziy ma’no o‘rtasida o‘ziga xos semantik ko‘prik vazifasini bajaradi hamda mualliflarning estetik qarashlari va madaniy tafakkurini yoritishda muhim poetik vosita bo‘lib xizmat qiladi.

KALIT SO‘ZLAR

Adabiy nutq, zoonim, naturalizm, o‘zbek nasri, antroposentrik axloq, zoonimik nutq, semiotika, stilistika, ekolovgistik.

Received: January 10, 2026

Accepted: January 14, 2026

Available online: May 10, 2026

⁵ For citation (Iqtibos keltirish uchun, для цитирования):

Melibayeva M. Jek London va Normurod Norqobilov badiiy diskursida zoonimlar badiiyati. // Komparativistika (Comparative Studies). — 2026. — Vol.3, № 2(10) — B. 53–63.

ZOONYMIC IMAGERY IN THE LITERARY DISCOURSE OF JACK LONDON AND NORMUROD NORKOBILOV

Melibayeva Ma'mura Kilichboy kizi

English language teacher of the Department of "Languages 2"

Samarkand Oriental University

Samarkand, Uzbekistan

E-mail: mamuramelibayeva810@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-8759-6375

ABSTRACT

This article comparatively analyzes the role and artistic function of zoonyms found in the works of Jack London and Normurod Norkobilov in literary speech. It is known that zoonyms are not only simple lexical units denoting animal names, but also manifest themselves as an important semantic tool reflecting certain philosophical views, cultural values, and national worldview. Therefore, they play an important role in creating an image in a literary text, revealing a character, and expressing the author's ideological and aesthetic intention.

In the course of the research, the similarities and differences in the artistic styles of the two writers are revealed. In particular, in the works of Jack London, animal images are often depicted as beings formed under the influence of evolutionary determinism, subject to the laws of nature, and ontologically independent. This approach serves to realistically illuminate the natural instincts of animals, the process of struggle for existence, and their inner world. On the contrary, in the work of Normurod Norkobilov, the image of animals is interpreted in close connection with national traditions and values and is more harmonized with anthropocentric moral norms.

The results of the study show that zoonymic images serve as a kind of semantic bridge between biological reality and symbolic meaning in a literary text and serve as an important poetic tool in illuminating the aesthetic views and cultural thinking of the authors.

KEY WORDS

Literary discourse, zoonym, naturalism, Uzbek prose, determinism, anthropocentric ethics, zoonymic discourse, semiotics, stylistics, eco linguistics.

**ЗООНИМИЧЕСКАЯ ОБРАЗНОСТЬ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ
ДИСКУРСЕ ДЖЕКА ЛОНДОНА И НОРМУРОДА НОРКОБИЛОВА****Мелибаева Маъмура Киличбой кизи***преподаватель английского языка**кафедры второго иностранного языка**Самаркандский восточный университет**Самарканд, Узбекистан**E-mail: mamuramelibayeva810@gmail.com**ORCID ID: 0009-0008-8759-6375***АННОТАЦИЯ****КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА**

В данной статье проводится сравнительный анализ роли и художественной функции зоонимов, встречающихся в произведениях Джека Лондона и Нормурода Норкобилова. Известно, что зоонимы представляют собой не просто лексические единицы, обозначающие названия животных, но и важные семантические средства, отражающие определенные философские взгляды, культурные ценности и национальное мировоззрение. Поэтому они играют важную роль в создании образа, раскрытии характера и выражении идейно-эстетического замысла автора в художественном тексте.

В процессе исследования были выявлены сходства и различия в художественном стиле двух писателей. В частности, в произведениях Джека Лондона животные часто изображаются как существа, сформированные под влиянием эволюционного детерминизма, подчиняющиеся законам природы и онтологически независимые. Такой подход служит для реалистичного освещения природных инстинктов животных, процесса борьбы за существование и их внутреннего мира. Наоборот, в творчестве Нормурода Норкобилова интерпретация образов животных приближена к национальным традициям и ценностям и в большей степени соотносится с антропоцентрическими моральными нормами.

Результаты исследования показывают, что зоонимические образы в художественном тексте служат своеобразным семантическим мостом между биологической реальностью и символическим значением и являются важным поэтическим средством освещения эстетических взглядов и культурного мышления авторов.

Литературный
дискурс, зооним,
натурализм, узбекская проза,
детерминизм,
антропоцентрическая этика,
зоонимический дискурс,
семиотика, стилистика,
эколингвистика.

KIRISH

Ma'lumki, badiiy diskurs voqelikning aksi bo'lsa-da, adabiy nutqda u semiotik tizim bo'lib hisoblandi va unda ma'no leksiko-ramziy va madaniy kodlar orqali shakllanadi. Badiiy matnlarda ishlaydigan leksik kategoriyalar ichida zoonimlar (hayvonlarning nomlari) o'zining boy murakkabligi va o'ziga xos ishlashi bilan ajralib turadi. Dastlab denotatsiyaga yo'naltirilgan bo'lishiga va ko'pincha adabiy nutqda biologik mavjudotlarni ifodalashiga qaramay, ular metaforik, falsafiy, psixologik va mafkuraviy ahamiyatga ega bo'ladi. Hayvon nomlarini hikoya qilish, ramziy vositalar va axloqiy belgilar maqsadida agentlarga aylantirishda til va tilning tabiat va madaniyatning ikki dunyosini muloqot qilish uchun qanday ishlatilishini ifodalaydi (Labor E., 2013, 63). Turli adabiy tarixlarda hayvonlar instinkt, erkinlik, xavf, sadoqat yoki donolik arxetiplarini ifodalaydi. Shunga qaramay, bu rivoyatlar subyektivlik, agentlik va rivoyat markazining qay darajada taqdim etilishi mualliflar va madaniyatlar orasida juda katta farq qiladi. Bu farq Jek London va Normurod Norqobilovning asarlarida yanada yaqqolroq namoyon bo'ladi, ularning nasrlarida zoonimik poetikaning ikki xil biroq bir-birini to'ldiruvchi shakli namoyon bo'ladi. Masalan, Londonning Amerika naturalizmi va evolyutsion falsafasi bilan yaratilgan badiiy asarlarida hayvonlar dekorativ tasvirlar emas, balki ontologik mavzular sifatida birinchi o'ringa qo'yiladi. "Yovvoyi hayvonlarning chaqirig'i" va "Oq tish" kabi kitoblarda hayvonlar qahramonlari psixologik rivojlanish, ekzistensial kurash va atrof-muhitga moslashishdan o'tadilar. Hayvon nafaqat kuzatiladigan narsa, balki u idrok etadigan, reaksiya beradigan va eslaydigan, shuningdek, o'zgarib turadigan mavjudotdir. Bu biosentrik yondashuv an'anaviy antroposentrik ierarxiyani buzadi va o'quvchilarni inson ongi va odam bo'lmaganlarning ongi o'rtasidagi farqni qayta baholashga chaqiradi. Boshqa tomondan esa Norqobilovning nasri o'zbek qishloq realizmi va milliy axloqiy an'alaridan olingan. Uning hikoyasida hayvonlar qishloq hayotida jamiyatning ijtimoiy va axloqiy doirasiga to'qilgan. Va ko'pincha ular chidamlilik, sadoqat, sharaf, tarixni ifodalaydi (Saidov S., 2020, 114). Ular ramziy bo'lishi mumkin, ammo odamlarni hikoya markazlari sifatida almashtirmaydi. Aksincha, zoonimlar insoniyat uchun axloqiy refleksiya vositasi sifatida namoyon bo'lib, muayyan madaniy kontekst doirasida ijobiy va salbiy fazilatlarni kodlaydi. Natijada Norqobilovning zoonimik tasvirlari antroposentrik ierarxiyani reproduksiya qiladi hamda uni folklorik va axloqiy semantika bilan to'ldiradi. Bu ikki muallifning tahliliy ishlarini kuzatish va taqqoslash qiziqarli, chunki ular zoonimik nutqning o'zi qanday qilib kengroq tahliliy paradigma bilan shakllantirilganligini ko'rsatishda yordam beradi. Londonning bu tabiiy qarashida hayvonlar evolyutsion determinizm va instinktiv haqiqatni ifodalaydi (Smith J.A., 2017, 201). Norqobilov axloqiy realizmida

hayvonlar jamoa etika va milliy o'ziga xoslik vositasi bo'lib xizmat qiladi. Shunday qilib, zoonim bir xil leksik kategoriya mafkuraviy va madaniy sharoitlarga qarab tubdan farq qiluvchi diskursiv funksiyalarga ega. Shu o'rinda, zoonimlarni o'rganish nazariy darajada semiotika, stilistika, ekolingvistika va rivoyat nazariyasi bilan uzviy bog'liqdir. Zoonimlar madaniy xotirani o'z ichiga olgan va kuchni ramzlashtirgan ikkilamchi tizimli modellashtirishdir. Ular xarakterni shakllantirish, tematik rivojlanish va dunyoni tushunishda rol o'ynaydi. Hayvon nomlarining rivoyat konstruksiyalari orqali qanday ishlashini o'rganish bizga adabiy nutq darajasida epistemologik taxminlarni tushunishga yordam beradi.

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi:

- Qiyosiy adabiyot, diskurs tahlili va madaniy poetikani sintez qilish;
- Ikkala muallif ham adabiy an'analari doirasida individual sifatida baholash;
- Ularning zoonimik tizimlari diskursni shakllantirish mexanizmlari sifatida ko'proq qiyosiy jihatdan o'rganish.

Ushbu tadqiqot aynan shu bo'shliqni hal qilishga qaratilgan. Xususan, ularning asarlarida hayvon nomlarining semantik kengayishi, rivoyat funksiyasi va mafkuraviy ta'siriga matnda urg'u berilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Adabiy tilshunoslikda zoonimlar bo'yicha tadqiqotlar fanlararo bo'lib, u o'z ichiga adabiy stilistika, diskurs tadqiqotlari, semiotik tadqiqotlar, madaniy tadqiqotlar va kognitiv tilshunoslik kabi turli sohalarni qamrab oladi. Shu o'rinda aytish lozimki, hayvon obrazi, badiiy matn ichidagi rivoyat ma'nosi, ramziy arxitektura va mafkuraviy nuqtayi nazarlarni yaratishda markaziy tushuncha sifatida, ko'p yillar davomida olimlar tomonidan yuqori baholanib kelinmoqda. Hayvon badiiy adabiyotda keng tarqalgan mavzu bo'lsa-da, hayvonlardan foydalanish turli adabiy madaniyatlar va adabiy an'analarda bir xil lingvistik va ramziy funksiyaga ega bo'lishi shart emas.

Semiotik maktab: adabiy simbolizmga eng ta'sirli nazariy yondashuvlardan biri. Lotman bu bo'yicha quyidagi fikrlarni ilgari suradi: "Madaniy semiotika nazariyasi badiiy matnlar bir nechta ma'no qatlamlari kodlangan belgilar tizimlari sifatida ishlaydi. Belgilar, metaforalar va leksik birliklar madaniy va mafkuraviy xabarlarining tashuvchisi bo'lib xizmat qiladi. Ushbu konstruksiyaga ko'ra, hayvon nomlari odatda biologik kelib chiqishidan tashqari ramziy ahamiyatga ega hisoblandi. Zoonimlar adabiyotda ramziy qiymatga ega, misol uchun arxetiplar yoki ijtimoiy tuzilmalar sifatida ruhiy holatlar va axloq ramzlarini aytishimiz mumkin. Semiotik mutaxassislarning fikriga ko'ra adabiyotda ishlatiladigan ramziy tasvirlar, kollektiv bilim va qadriyatlarni ijtimoiy tuzilmadan hikoya shakliga o'tkazadigan

“madaniy axborotning siqilgan tuzilmalarini” ifodalab beradi” (Lotman Y., 1972, 134).

Shuningdek, hayvonlarning adabiy tasvirini o‘rganishni hikoya nazariyasi va adabiy antropologiya sohalarida ko‘rish mumkin. Ushbu tadqiqotda hayvon qahramonlari instinkt, omon qolish kurashi, axloqiy qadriyatlar va shaxsiy identifikatsiya kabi tushunchalarni yoritish uchun muhim badiiy vosita sifatida ko‘rib chiqiladi. Bunday yondashuv ayniqsa realizm va naturalizm adabiy oqimlariga xos bo‘lib, ushbu yo‘nalishlarda inson va hayvon o‘rtasidagi munosabat hamda ularning farqi ko‘pincha falsafiy nuqtayi nazardan talqin etiladi. Jek London asarlari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda hayvonlarning hikoya tuzilishi va asar mavzusini shakllantirishdagi roli keng yoritilgan. Erl Leybor o‘z tadqiqotlarida ta’kidlaganidek, Londonning ijodiy asarlarida ko‘pincha hayvonlar instinktiv haqiqat va tabiiy haqiqiylikning timsoli sifatida tasvirlanadi va Londonning ijodi ko‘pincha Amerika adabiyotining kengroq kontekstida, ayniqsa Amerika adabiy naturalizmi nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Bu yondashuvda atrof–muhit, irsiyat va biologik omillarning inson xulq–atvori hamda harakatlariga ta’siri alohida ta’kidlanadi. Gap shundaki, tanqidchilar Londonning hayvon qahramonlari shunchaki ramzlar emas, balki ko‘p faktorli hikoya subyektlari ekanligini, ularning tajribalari evolyutsion kurash va qabulni aks ettirishini ta’kidlaydilar (Labor E., 63). Shunisi e’tiborga loyiqki, “Yovvoyi tabiat chaqirig‘i” romani sivilizatsiya va ibtidoiy instinkt o‘rtasidagi munosabatni o‘rganishi tufayli katta ilmiy qiziqish uyg‘otdi. Tadqiqotchilarning ta’kidlashicha, ushbu hikoyadagi bosh qahramon Bak ajdodlar merosiga qaytish ramzi hisoblandi va bosqichma-bosqich o‘zgarishdan o‘tadi. Hikoyaning bu yo‘nalishidagi rivojlanishi evolyutsiya va ijtimoiy darvinizm Londonning adabiy tasavvuriga qanday ta’sir qilganini ko‘rsatadi (London J., 1903, 34). Bakning Yukon cho‘lining shafqatsiz va og‘ir muhitiga moslashib borishi tasvirlanar ekan, Jek London hayvon obrazidan kengroq falsafiy g‘oyalarni ifodalash vositasi sifatida foydalanadi. Bu jarayonda hayvonning o‘ziga xosligi oddiy syujet elementidan tashqariga chiqib, omon qolish instinkti, erkinlik va sivilizatsiya chegaralari kabi muhim masalalarni yorituvchi metaforaga aylanadi. Xuddi shunday, “Oq so‘yloq” romanida bo‘ri bosh qahramon hisoblanib u turli ekologik sharoitlar va hayotiy sinovlarga duch keladi (Williams R., 2014, 78). Adabiyotshunoslar bu o‘zgarish jarayonini naturalistik falsafaning muhim tamoyillaridan biri bo‘lgan ekologik determinizm modeli sifatida talqin qiladilar. Ushbu yondashuvga ko‘ra, qahramonning xarakteri va xatti-harakatlari, asosan, axloqiy tanlovlar natijasi emas, balki tashqi muhit, vaziyat va shaxsiy tajribaning ta’siri orqali shakllanadi (London J., 1906, 52). O‘zbek adabiyotshunoslari ta’kidlaganidek, milliy adabiyotda hayvon obrazlari “*ko‘pincha axloqiy qadriyatlar,*

ijtimoiy munosabatlar hamda tarixiy xotirani ifodalovchi ramziy vosita sifatida namoyon bo‘ladi” (Karimov B., 2018, 89).

Normurod Norqobilov ijodi ana shunday adabiy an‘ananing yorqin namunalaridan biri hisoblanadi. Uning hikoyalarida ko‘pincha qishloq hayoti tasvirlanadi, bunda hayvonlar jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy tuzilmasi bilan chambarchas bog‘langan holda tasvirlanadi. Shu sababli ular asarlarda oddiy predmet yoki fon elementi sifatida emas, balki inson hayotining ajralmas qismi sifatida namoyon bo‘ladi. Masalan, o‘zbek adabiyotida shuningdek, xalq og‘zaki ijodi va boshqa madaniy manbalarda ham ot obrazi ko‘pincha sharaf, chidamlilik va tarixiy davomiylikning ramziy ifodasi sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchilar Norqobilov asarlarining muhim qismi aynan shu ramziy an‘anaga tayanishini ta’kidlaydilar. Uning asarlarida hayvonlar nafaqat syujet elementlari, balki madaniy xotira va axloqiy qadriyatlarni ifodalovchi badiiy obrazlar sifatida tasvirlanadi (Norqobilov N., 2010, 118). Ammo, Londonning naturalistik uslubidan farqli o‘laroq, Norqobilov kamdan–kam hollarda biron bir hayvonni o‘z hikoyasining yakka hikoya qiluvchi mavzularidan biriga aylantiradi.

METODOLOGIYA

Shunday qilib, bizning tadqiqotimiz adabiy tahlil, nutq tahlili, stilistik tekshiruv va madaniy talqin sohalarini o‘z ichiga olgan sifatli, fanlararo metodologik asosdan foydalanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi zoonimlarning adabiy nutqdagi badiiy–semantik faoliyati va hayvonlar nomlarining turli adabiy an‘analarda qanday ramziy ma’no kasb etishini o‘rganishga qaratilgan. Tadqiqot doirasida olib borilayotgan qiyosiy adabiy tahlil jarayoni Jek London va Normurod Norqobilovlar ijodidagi hayvonlar tasviridagi o‘xshashlik va farqlarni aniqlashga qaratilgan. Demak, Amerika naturalistik nasri va zamonaviy o‘zbek hikoya adabiyoti asosida muallif yondashuvidan ikkita adabiy kontekstni tahlil qilish mumkin. Bundan tashqari, zoonimlarning badiiy matnlar doirasida qanday ishlashini o‘rganish uchun nutq va hikoya tahlili qo‘llaniladi. Hamda hayvonlar tasvirlangan matnlarda hikoya nuqtayi nazari va lokalizatsiyasiga kabi markaziy belgilarga alohida e’tibor beriladi. Shuningdek, u hayvonlar nomlarining metafora, simvolizm va antropomorfizm kabi adabiy vositalar orqali ramziy yuklanishini aniqlash uchun semantik va stilistik tahlildan foydalanadi. Ushbu stilistik jihatlar zoonimlarni oddiy biologik tasvirdan ifodali badiiy vositalarga aylantirish uchun ishlaydi. Ushbu metodologiyaning yana bir xususiyati madaniy–tarixiy kontekstualizatsiya bo‘lib, tadqiqot orqali hayvonlar tasvirini matnlarda ijtimoiy va madaniy kontekstga joylashtirish mumkin. Amerika tabiatshunoslik adabiyotidagi hayvonlar ko‘pincha omon qolish va atrof–muhit uchun kurashni ifodalaydi; o‘zbek nasrida ular ko‘pincha madaniy qadriyatlar, axloqiy an‘analar timsoli bo‘ladi. Tahlil uchun o‘rganilgan matnlar qatoriga “Yovvoyi chaqiriq”, “Oq so‘yloq” va Normurod Norqobilovning tanlangan qissalari

kiradi. Analitik bosqichlarga quyidagilar kiradi: muntazam zoonimlarni aniqlash, istiqbolni tahlil qilish, antropomorfizm va uning hikoyadagi o‘rnini ko‘rib chiqish, adabiy asarlarda uning ramziy va madaniy ta‘sirini izohlash.

NATIJALAR

Yuqorida keltirilgan fikrlarga asosan, “Yovvoyi chaqiriq” va “Oq so‘yloq” asaridagi zoonimlar aslida hayvonlarning oddiy nomlari emas, balki matnlar va tematik arxitekturani yaratish uchun muhim hikoya motivlari ekanligini ta’kidlashimiz mumkin. Hayvonlar ushbu hikoyalarda qahramon sifatida tasvirlangan, muallif esa ushbu asarlarda tabiat va sivilizatsiya o‘rtasidagi munosabatlarni tahlil qilib beradi. Ushbu hayvon qahramonlarining tajribalari omon qolish, instinkt, moslashish va yovvoyi muhit va inson nazorati o‘rtasidagi keskinlik kabi mavzularni aks ettiradi. Xususan, Normurod Norqobilov asarlarida zoonimlarning qo‘llanishi borasidagi voqealar juda xilma-xil hisoblanadi va uning hikoyalari hayvonlarning odamlar kundalik faoliyati bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan qishloq hayotini ko‘rsatish uchun juda ko‘p yordam berganligini ko‘rishimiz mumkin. Hayvonlar nafaqat fon rekvizitlari, balki hikoya olamidagi hikoyalarning faol ishtirokchilariga ham aylanadilar. Hamda ular ko‘pincha madaniy sahnada jamiyatga, an’anaga, hayotga va axloqqa nisbatan ijtimoiy jihatdan umumiy munosabatni bildiradi. Maqolaning tahlili ikkala adabiy uslubdagi *antropomorfik* usullarga ham ishora qiladi. Agar hayvonlar inson bo‘lsa, unda odamlar rivoyatlarda ko‘proq ifodali va hissiyotlidir. Ingliz adabiy tilida antropomorfizm ko‘p hollarda tirik qolish va instinkt ziddiyatini yoritishni maqsad qilgan. Adabiy o‘zbek kontekstida bu atama ko‘proq axloqiy me‘yorlar, madaniy xotira, ijtimoiy munosabatlar va hokazo g‘oyalarga nisbatan qo‘llaniladi.

MUNOZARALAR

Berilgan fikrlarga asosan natijalar shuni ko‘rsatadiki, zoonimlar adabiy nutqda ko‘p qirrali vazifalarni bajaradi. Ular nafaqat tavsiflovchi leksik birliklar, balki matnlarning yirik madaniy ma’nolari va hikoyaviy niyatlarini yaxshiroq tushunishga yordam beruvchi ramziy va stilistik vositalar vazifasini ham bajaradi.

Jek Londondagi zoonimlarning ontologik subyektlari. Londonning yozuvi orqali hayvonlar nomlari ontologik mavzulardir. Ular shunchaki tasvirni kuchaytirmaydilar. Hikoyaning boshida matn Bak bilan savodxonlik tushunchasini istehzo bilan aniqlaydi:

“*Bak gazetalarni o‘qimagan ...*”⁶ (London J., 1903, 3).

Bu yerda, bu antropomorfik kinoya itni inson nutqining bir qismi sifatida kontekstuallashtiradi, shu bilan birga uni sivilizatsiyaga begona deb belgilaydi.

Yukon sahrosiga moslashish paytida Bak o‘zgarishlarni tasvirlab berar ekan:

⁶ Bu va keyingi tarjimalar muallifdan.

“U o‘z tabiatining tub–tubini kuylardi...” (London, J., 1903, 52).

Bu yerda “Bak” zoonimi ajdodlar xotirasining ramziy timsoliga aylanadi. Tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, Jek London asarlaridagi hayvon obrazlari xonakilashtirish va tabiiy instinkt o‘rtasidagi kurashni badiiy jihatdan dramatik tarzda ifodalaydi.

Oq So‘yloq kabi bo‘rining o‘ziga xosligi atrof–muhitdan shakllanadi:

“Uning loyi qoliplangan edi...” (London J., 1906, 52).

Loy kabi metafora deterministik falsafani ta’kidlaydi.

Evolutsion afsona va biotsentrik nutq. Londonning zoonimik tizimi biotsentrizmga mos keladi. Cho‘l nafaqat fon, balki ishlab chiqarish agenti hisoblanadi. Shuningdek, asarda bo‘rilar va chana itlari omon qolish leksikasi bo‘lib xizmat qiladi. London fantastikasi ham ijtimoiy darvinizm va chegara mafkurasini aks ettiradi, deydi tanqidchilar (Labor E., 2013, 66). Ushbu kontekstdagi hayvon nomlari falsafiy ma’noga ega. Masalan, Bakning afsonaviy “arvoh it”ga aylanishi inson kuchi va shaxsiyatining parchalanishini ramziy tarzda ifodalaydi.

XULOSA

Bu tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, Jek London va Normurod Norqobilov adabiy asarlaridagi zoonimlar ko‘p qirrali bayon va ramziy vosita sifatida faoliyat yuritib, o‘zining denotativ vazifasidan ancha uzoqqa cho‘zilgan, shunchaki hayvonlar nomi sifatida. London rivoyatlarida Bu kabi hayvonlar nomlari nafaqat instinktiv harakat va omon qolish mexanizmlarini, balki ekstremal tabiiy muhitdagi hayotning falsafiy va ekzistensial o‘lchovlarini ham o‘zida mujassam etgan ontologik mavzularga aylanadi. Qattiq Yukon sahrosini va hayvonlar qahramonlari duch kelgan sinovlarni qat’iy tasvirlash orqali London xonakilashtirish va yovvoyi instinkt, sivilizatsiya va boshlang‘ich kuchlar o‘rtasidagi ziddiyatni dramatiklashtiradi, naturalistik adabiyotga xos bo‘lgan evolyutsion va ekologik determinizmni ta’kidlaydi (London J., 1903, 34). Ayniqsa, “arvoh it” motivi tanish hayvonning afsonaviy figuraga aylanishi atrof–muhit va ekzistensial bosim ostida inson kuchi, o‘ziga xosligi va ongining parchalanishini ramziy qilishi mumkinligini ko‘rsatadi. Londonning biosentrik nuqtayi nazari hayvonlarni idrok etish, aks ettirish va moslashish qobiliyatiga ega sezgir agentlar sifatida tasvirlash orqali an’anaviy antroposentrik ierarxiyalarga qarshi chiqadi va o‘quvchilarni inson va noinsoniy ong o‘rtasidagi chegaralarni qayta ko‘rib chiqishga taklif qiladi. Qolaversa, uning antropomorfizm, metafora va ramziy tasvirlardan foydalanishi tilning tabiat va madaniyat o‘rtasidagi ko‘prik rolini ta’kidlab, hayvon siymolarining bir vaqtning o‘zida tom ma’noda, ham falsafiy ma’nolarni yetkazish imkonini beradi.

Eng muhimi, maqolada zoonimlar ertakning dinamik elementlari ekanligi ham ko‘rsatilgan. Ushbu holatda ma’no asosan hikoyaning markaziy tuzilishi, stilistik qurilmalar hamda matn yaratilgan madaniy muhit bilan uzviy bog‘liq holda

shakllanadi. Jek London asarlarida hayvon obrazlari asosida qurilgan hikoyalar nafaqat syujet tarkibiy qismi sifatida, balki voqealar rivojiga ta'sir ko'rsatuvchi hamda muayyan falsafiy g'oyalarni ifodalovchi badiiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Bunday asarlarda hayvon qahramonlari hikoya jarayonining faol ishtirokchilari bo'lib, instinkt, omon qolish, tabiat va sivilizatsiya o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib berishda muhim rol o'ynaydi. Aksincha, Normurod Norqobilov ijodida hayvon obrazlari ko'proq ramziy mazmunga ega bo'lib, ular jamoaviy qadriyatlar, milliy an'analar hamda axloqiy saboqlarni ifodalovchi vosita sifatida talqin qilinadi. Shu sababli Norqobilov asarlarida zoonimlar ko'pincha jamiyatning ma'naviy qarashlari va madaniy tajribasini aks ettiruvchi ramziy belgilar sifatida namoyon bo'ladi. Bu qarama–qarshilik zoonimlarning mualliflik niyatlari va adabiy konvensiyaga muvofiq ontologik, axloqiy, ramziy va madaniy rollarni o'z zimmasiga oladigan adabiy vosita sifatida moslashuvchanligini ko'rsatadi. Zoonimlar til, madaniyat va hikoya ma'nosi o'rtasidagi munosabatni tushunishda muhim rol o'ynaydi. Ular adabiyotdagi falsafiy, axloqiy va ekologik muammolarni tasvirlash imkonini beradigan lingvistik, semiotik va madaniy qurilish bo'lib xizmat qiladi. London va Norqobilov zoonimlarining o'rganilgan so'zlari qarama–qarshi qo'yilganda, hayvonlar tasvirining rivoyat tuzilishi, axloqiy va madaniy ahamiyati hamda kattaroq ijtimoiy va ekzistensial masalalarni aks ettirish vazifasi qanchalik keng ekanligi aniq ko'rinadi. Biosentrik va antropotsentrik nuqtayi nazarni birlashtirgan ushbu tadqiqot, hayvonlar nomlari nutqni yanada rivojlantirish uchun tematik kashfiyot, xarakterni rivojlantirish va madaniy vakillik vositalari sifatida qanday ishlatilishini ta'kidlab, adabiy fanga qo'shimcha qilishga yordam beradi. Xulosa o'rnida, maqola zoonimiy tahlilning butun adabiyot uchun asos sifatida muhimligini tasdiqlaydi va shuning uchun til va madaniyat, shuningdek, mafkuralar va insonning tabiiy va ijtimoiy olamlarni tushunishi o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish uchun muhim vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, B. Animal symbolism in modern Uzbek prose. *Uzbek Philology Journal*, 3(1), 2018. –pp. 89-92.
2. Labor, E. Jack London: An American life. – Farrar, Straus and Giroux, 2013. – pp. 58-72.
3. London, J. The call of the wild. – New York: Macmillan, 1903. – pp. 3-52
4. London, J. White fang. – New York: Macmillan, 1906. – p. 52.
5. Lotman, Y. Analysis of the poetic text. – Moscow: Prosveshcheniye, 1972, – p. 134.

6. Matqulov, A. Zoonimlarning badiiy matndagi lingvopoetik xususiyatlari. O‘zbek tili va adabiyoti jurnali, 5(2), 2019. – B. 45-52.
7. Norqobilov, N. Tanlangan hikoyalar. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2010. – 114-118 bb.
8. Saidov, S. Zoonimlar semantikasi va ularning badiiy nutqdagi roli. Filologiya masalalari, 4(1), 2020. – 112–118 bb.
9. Smith, J.A. Animal imagery in world literature. Journal of literary studies, 29(3), 2017. – p. 201.
10. Turner, M. Literature and animal studies. HH Routledge, 2005. <https://www.routledge.com>
11. Williams, R. Symbolism and meaning in literary texts. Modern literary review, 12(2), 2014. – p. 78.

REFERENCE

1. Karimov, B. (2018). Animal symbolism in modern Uzbek prose. Uzbek Philology Journal, 3(1).
2. Labor, E. (2013). *Jack London: An American life*. Farrar, Straus and Giroux.
3. London, J. (1903). *The call of the wild*. New York: Macmillan.
4. London, J. (1906). *White fang*. New York: Macmillan.
5. Lotman, Y. (1972). *Analysis of the poetic text*. Moscow: Prosveshcheniye.
6. Matkulov, A. (2019) *Linguopoetic features of zoonyms in a literary text*. Journal of Uzbek Language and Literature, 5 (2).
7. Norqobilov, N. (2010). *Selected stories*. Tashkent: Sharq Publishing House.
8. Saidov, S. (2020). *Semantics of zoonyms and their role in artistic speech*. Problems of Philology, 4 (1).
9. Smith, J.A. (2017). *Animal imagery in world literature*. Journal of literary studies, 29(3).
10. Turner, M. (2005). *Literature and animal studies*. Routledge. <https://www.routledge.com>
11. Williams, R. (2014). *Symbolism and meaning in literary texts*. Modern literary review, 12(2).